

DİNLER TARİHİ DERNEĞİ YAYINLARI/1

Dinler Tarihi Araştırmaları-I

(Sempozyum: 08-09 Kasım 1996, Ankara)

ANKARA
1998

ÖKÜMENİK HAREKETİN ORTAYA ÇIKIŞI

Dr. Ahmet Hikmet EROĞLU(*)

1. Ökümen'in Tanımı

Ökümen (OIKOUMENE) kelimesi, Yunancada, "ikamet edilen dünya", "bütün dünya" anlamlarına gelmektedir.⁽¹⁾ Bu kelime, yirminci yüzyılın başlarına kadar sıfat olarak (Ökümenik), genel konsilleri, özel konsillerden ayırdetmek için kullanılmıştır.⁽²⁾ Ayrıca Kilise Babaları bu kelimeyi, Hıristiyan inancını benimsemeyenlere karşı, Hıristiyanların tamamını ifade etmek için kullanmışlardır.⁽³⁾

Ökümen kelimesi İncillerde de geçmektedir. İncillerde, bu kelime, "birlikte oturlan yer"⁽⁴⁾ "bütün dünya"⁽⁵⁾ anlamlarında kullanılmıştır.

"Ökümen" kelimesi, yirminci yüzyılın başlarından itibaren, bir harekete ad olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Pek çok parçaya bölünen Hıristiyanların birleştirilmesi için yapılan çalışmalara Ökümenizm veya Ökümenik hareket denilmiştir. 1948 yılında, Protestan ve Ortodoks kiliselerin bir araya gelerek "Ökümenik Kiliseler Konseyi"ni kurmaları, bu harekete yeni bir ivme kazandırmış; II. Vatikan Konsili'nde, Katoliklerin, önceki tavırlarını değiştirerek Ökümenizm ile ilgili Konsil kararı çıkarmaları ile artık günümüzde, Hıristiyan dünyasında adından en çok söz edilen konular arasına girmiştir.

Ökümenizm'i daha geniş manada anlayanlar da vardır. Gerard Viatte bu konuda şöyle demektedir: "İncil'deki komşu sevgisi, Ökümenizme götürür. Bunun birinci adımı dindaşını sevmektir. Madem ki Hıristiyanlık Yahudilikten çıktı ve Hıristiyanlar Yahudilerin kutsal kitaplarını da kabul ediyor o halde bu çerçeveye Yahudiler de girer. Çember genişletildiğinde, İbrahim'in 'Tanrı'sına tapan Müslümanlar gelir."⁽⁶⁾

Hans Küng ise, ökümen kelimesinin anlamından ve dinlerarası diyalogun yapılıyor olmasından hareketle, Hıristiyan kiliselerin dışında da ökümenin ol-

(*) Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi

(1) V. Magnien - M. Lacroix, Dictionnaire Grec-Français, Paris 1969, 1230

(2) Gérard Viatte, Œcuménisme, Paris 1964, 7.

(3) Madeleine Barot, Le Mouvement Œcuménique, "Que Sais-Je", P.U.F, Paris 1967, 7.

(4) "...Eğer yer üzerinde sizden iki kişi..." (Matta, XVIII/19).

(5) "Ve vakî oldu ki, o günlerde bütün dünyanın tahriri yapılsın..." (Luka, II/1).

(6) Viatte, 8.

duğunu ileri sürmektedir. Ona göre bu hareket, bütün dinleri birleştirmeyi değil, dinlerarası barışı hedef alan bir çalışmadır.⁽⁷⁾ Ancak Hans Küng ve Gerard Viatte'ın bu açıklamaları, Ökumenik Kiliseler Konseyi'nin "Ökümen" kelimesine daha önce yüklediği anlamın sınırlarını aşmaktadır. Zaten, "ökümen" kelimesi, tarih boyunca, sadece Hıristiyanların birliğini ifade için kullanılmıştır. Hatta daha önce de belirttiğimiz gibi, Kilise Babaları bu kelimeyi Hıristiyanlığı benimsemeyenlere karşı olarak Hıristiyanları "ökümen" kelimesi ile tanımlamışlardır. Ayrıca, II. Vatikan Konsilinden sonra, dinlerarası ilişkilerin "diyalog" kelimesi ile ifade edilmesinin yaygınlaşması da, ökümenizmin özel olarak Hıristiyanların birliğini ifade ettiğini göstermektedir.

2. Ökümenizmin Sebepleri

Hıristiyanların birleşme gayretleri, Kilise kelimesinin anlamı ve İncillerdeki bazı cümleler ile temellendiriliyor. Kilise kelimesi birden çok anlama geliyor. Bu kelime, hem bina hem de bu binanın bağlı olan cemaat anlamına geliyor. Ayrıca Kilise kelimesi, Luteryen Kilisesi, Katolik Kilisesi gibi, bir mezhebin adı ile kullanılarak o mezhep bağlularını ifade ediyor.⁽⁸⁾

Kilise kelimesi aynı zamanda her zamandaki ve her yerdeki bütün Hıristiyanları (cemaat) ifade etmek için de kullanılıyor. Ökümenizm, Kilisenin bu anlamı üzerine bina ediliyor. Mademki Kilise bütün Hıristiyanları ifade ediyor, Hıristiyanların da görünür bir birlik sağlamaları gerekir.

İsa tarafından kurulan Kilise'nin bir olduğu İsa'nın, en son duasında söylediği şu sözler ile temellendiriliyor:

"Yalnız onlar için değil, fakat onların sözü ile bana iman edecek olanlar için de, hepsi bir olsunlar diye, yalvarıyorum; nasıl ki, ey Baba, sen bendesin, ve ben de sendeyim, onlar da bizde olsunlar da, beni sen gönderdiğine dünya iman etsin. Bana verdiğin izzeti ben de onlara verdim ki, biz bir olduğumuz gibi, onlar da bir olsunlar; ben onlarda, ve sen bende, ta ki, bir olmak üzere tamamlanmış olsunlar; ve beni sen gönderdiğini, ve beni sevdiğini dünya bilsin."⁽⁹⁾

Pavlus'un bahsettiği kilise de bir idi. Pavlos, Efeslilere gönderdiği mektupta bunu şöyle açıklar: "Davetinizin bir ümidine davet olduğunuz gibi, beden bir, ve Ruh bir; Rab bir, iman bir, vaftiz bir."⁽¹⁰⁾

(7) Beyza Bilgin, *Evrensel Bir Ahlaka Doğru*, adlı eserin takdiminde, Hans Küng'den naklen, Ankara 1995, XIV.

(8) Barot, 9.

(9) Yuhanna XVII/20-23.

(10) Efesoslulara, IV/4-5.

Pratik hayatta karşılaşılan bazı durumlar da Hıristiyanları Ökümenizme götüren sebepler arasındadır. Günümüzde çok sık görülmeye başlayan, Hıristiyanlığın farklı mezheplerine mensup insanlar tarafından yapılan karışık evlilikler, Hıristiyanlar arasında sıkıntıya sebep olmaktadır. Bir Protestan ile bir Katolik veya Ortodoks evlenmeye kalktığında aileler zor duruma düşmektedir. Düğünün nerede olacağından evlilik anlayışına kadar bir çok mesele ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, yabancı bir ülkeye, hatta aynı ülke içinde farklı bir bölgeye giden Hıristiyan ibadet konusunda sıkıntıya düşmektedir. Gönül huzuru ile başka bir mezhebin kilisesine giderek ibadet edememektedir.

Ökümenizmi, Müslümanlarla bir mücadele şeklinde görenler de vardır. Beaupère, Hıristiyanlar arasındaki ökümenizmi, arka planda bir mücadele olarak görenlerdendir. Ona göre, bölünmüş hali ile Hıristiyanlar, Müslümanlar karşısında zayıf bir görüntü arz etmektedir.⁽¹¹⁾ Bu da onların, yaptıkları misyoner faaliyetlerinden istedikleri sonucu alamamalarına sebep olmaktadır.

3. Ökümenik Hareketin Müesseseseleşinceye Kadar Geçirdiği Evreler

Hıristiyanlar arasındaki büyük bölünmeden sonra (1054), Doğu ve Batı Kiliselerinin birleşmesi için bir çok deneme yapılmıştır. Haçlı seferleri ve 1204'teki Haçlılar tarafından İstanbul'un yağmalanmasının psikolojik etkisinden dolayı bu teşebbüsler boşa gitmiştir. 1274'te Lyon, 1439'da Floransa konsilleri bunu denemiş, ancak başarılı olamamıştır. İstanbul'un Türkler tarafından alınması ile aradaki uçurum daha da derinleşmiştir.

Tarih boyunca, Hıristiyanlar arasında birleşme fikri hep olmuştur. Ancak, bunlardan en kayda değerini, Leibniz'in yaptığı çalışmalarıdır. Kendisi Luteryen olan Leibniz (1646-1716), modern düşünce ile Hıristiyan düşüncesini birleştirme çalışmaları yanında, Hıristiyanların birleşmesi konusunda da çalışmalar yapmıştır. Leibniz'e göre, birliği sağlamak için ayrılıkların değil, benzerliklerin üzerinde durmak gerekiyordu. Birleşmeyi temin edebilmek için imanının en derin ve en basit unsurları üzerinde anlaşmak gerekiyordu.⁽¹²⁾

Leibniz Katolikler ile Protestanlar arasındaki kavgaya son vermek istiyordu. Ona göre, hür-düşünörlere, deistlere, ateistlere karşı ortak mücadele vermek gerekiyordu. Eğer Protestanlarla Katolikler bir anlaşmaya varırlar, Hıristiyanlar birbiriyle anlaşır, bundan yenilmez bir kuvvet ortaya çıkacak, dinsizlere karşı durulabilecek ve Tanrı'nın Dini hakim olacaktı.⁽¹³⁾

(11) René Beaupère, L'Ecumenisme, La Croix - L'événement, Éditions du Centurion, Paris 1991, 9-10.

(12) Paul Hazard, Batı Düşüncesindeki Büyük Değişme, Çev. Erol Güngör, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1973, 261-263.

(13) (Bkz. Hazard, 263.

Leibniz, Paris'e yaptığı seyahat esnasında, Jansenist Arnauld'un evinde herkesin kabul edebileceğini düşündüğü bir dua etmişti. Ancak Arnauld, duada İsa-Mesih'in adının geçmediğini söyleyerek duayı kabul etmemiştir.⁽¹⁴⁾

Leibniz'in bütün çabalarına rağmen, her zaman, onun formüllerini reddeden birileri çıkmıştır. Ancak Leibniz, yine de Hıristiyanları birleştirme fikrinden vazgeçmemiştir. Kendisi gibi, Hıristiyanların birliğinin mümkün olduğuna inanan Bousset ile temasa geçmek istemiştir. Çünkü Bousset, Protestanların sözle ikna edilebileceğine inanıyordu. *Katolik Doktrininin Açıklaması* adlı eserinde, Protestanlardan son derece yumuşak bahsediyordu. Katolikliğin inanç esaslarını uzlaştırıcı bir dille anlatıyordu. Ona göre, tek güçlük ekmeğin kana dönüşme inancı idi; ancak bu güçlük bile aşılabılırdı.⁽¹⁵⁾

Ancak, Bousset'in Nant Fermanının ilga edilmesini alkışlaması, Protestanlar aleyhine vaaz etmesi ve *Protestan Kiliselerin Değişim Tarihi* adlı eseri yazması, Protestanlar tarafından büyük tepki ile karşılandı. Bunlara rağmen Leibniz Bousset ile uzun mektuplaşmada bulundu. Ancak bu mektuplaşmalar birleşme yolunda katkı sağlamadı.⁽¹⁶⁾

Leibniz ve Bousset'nin yaptığı çalışmalar, Protestanlarla Katolikleri birleştirme çalışmaları seviyesinden ileri gidememiş, onun yaptığı çalışmalarda Ortodokslar söz konusu olmamıştır.

Ökümenik Hareket'in meydana gelmesine önemli ölçüde etki eden ilk birleşme fikirleri, Misyoner faaliyetlerini kolaylaştırma çalışmaları çerçevesinde başlamıştır. 1804'te kurulan "İncil Toplumu ve Yabancılar" adlı kuruluş, hem Protestan ve Anglikanları bir araya toplamak hem de Doğu'da Hıristiyanlığı yaymada kolaylık sağlayabilmek için Rus, Yunan, Kıpti ve Ermeni kiliseleri ile işbirliği yapmak istemiştir.⁽¹⁷⁾

Misyon Topluluğu adlı kuruluş da aynı yönde çalışmalar yapmıştır. Onlar, Katolik ve Ortodoksları Protestanlığa döndürmeye uğraşmamışlardır. Ancak bazı Amerikan misyoner örgütleri bunun aksine davranmışlardır.⁽¹⁸⁾

1822'de kurulan Paris Misyonlar Topluluğu, Fransa, İsviçre ve İtalya'nın Fransızca konuşulan bölgesinde, Luteryen, Reforme ve Baptistlerin ortak hareket etmelerini hedeflemiştir.⁽¹⁹⁾

(14) Hazard, 264.

(15) Hazard, 267-268.

(16) Bkz. Hazard, 267-278.

(17) Madeleine Barot, *Le Mouvement Œcuménique*, P. U.F, Paris 1967, 28.

(18) Barot, 28.

(19) Barot, 28.

1864'te, Flinder, Luteryen, Avrupa ve Amerika Reforme kiliselerinin iş-tirak ettiği bir kuruluş meydana getirmiştir.⁽²⁰⁾

Bütün bu teşebbüslerde, Ökümenik şuuru tam olarak ortaya koyacak bir görüntü yoktu. Ayrıca Cizvitlerin yönetiminde olan Katolik misyonerler, Misyonerlik konusunda ortak çalışma anlayışını benimsememiş ve diğer kiliselere ait Misyoner örgütleri ile her türlü işbirliğini yasaklamıştır.

Ancak, İngiltere, Amerika, Almanya, Fransa ve İsviçre'de Hıristiyanların birliği fikri kendiliğinden oluşmaya başlamıştır. Bu temel fikir üzerine Evanjelik Birlik 1847'de teşkil edilmiştir.⁽²¹⁾ Bu kuruluş, hemen her yıl, Ocak ayının ilk haftasının Birlik İçin Dünya dua haftası yapılmasını istemiştir. Ancak Kiliselerin birleştirilmesinden bahsetmemiştir.⁽²²⁾ 1855'te, Genç Hıristiyanlar Birliği (Y.M.C.A.), 1878'de de ökümenik kaygının ön planda tutulduğu Genç Hıristiyan Kızlar Birliği teşkil edilmiştir.⁽²³⁾

Kiliseler, XIX. yüzyıl boyunca ilk önce menşe'lerine göre biraraya gelme ve dayanışma gayreti içerisinde olmuşlardır. Bu çerçevede olarak 1867'de, Anglikan kiliselerinin Piskoposlarının toplandığı bir konferans yapılmıştır. 1868'de, Dünya Luteryen Federasyonunun başlangıcı ortaya çıkmıştır. 1875'te, Dünya Presbiteryen Kiliseler birliği kurulmuştur. 1881'de, Birinci Metodist Ökümenik Konferansı yapılmıştır. Bu konferansa 20 ülke temsilcisi katılmıştır. 1889'da, Eski Katoliklerin Piskoposu bir konferans yapmıştır. 1891'de Dünya Baptist Birliği kurulmuştur.⁽²⁴⁾

Ökümenik hareketin müesseseseleşmesi için somut adımlar XX. yüzyılın başlarında atılmaya başlanmıştır. 1910 yılında, büyük çoğunluğu misyon bölgelerinden gelen 1200 Protestan delegenin katılımıyla Edimburg'da bir konferans düzenlenmiştir.⁽²⁵⁾ Bu toplantıda, özellikle Asyalı ve Afrikalı delegeler, herbiri kendi mezhebi için çalışan misyonerler yüzünden düştükleri sıkıntıları anlatmışlar ve buna bir çare bulunmasını istemişlerdir. Uzak-Doğu delegelerinden birisi bu hususta şöyle bir konuşma yapmıştır: "Siz bize, İsa-Mesih'i tanıtsın diye misyonerler gönderdiniz. Bunun için size teşekkür ederiz. Ancak, siz bize, aynı zamanda ayrılıklarınızı da getirdiniz. Kimi bize Metodizm'i, kimi Luteranizm'i, kimi de Kongregasyonelizmi vaaz ediyor... Biz

(20) Barot, 29.

(21) Berthe Gavalda, Le Mouvement Œcuménique, P.U.F, Paris 1959, 11.

(22) Barot, 29.

(23) Gavalda, 12.

(24) Barot, 30.

(25) Francis Frost, Œcuménisme, Letouzey, Paris 1984,17; Barot, 17.

Çin'de Hindistan'da her türlü "izm"den ayrı olarak İsa'nın Kilisesi'ni istiyoruz. Bizim aramızda İncil'i vaaz edin..."⁽²⁶⁾

Her ne kadar bu konferansın konusu, Hıristiyan olmayanlarla karşı karşıya gelindiğinde ortaya çıkan problemler ise de, konferansta, daha çok, Hıristiyanların bölünmüş olmalarının zararları dile getirilmiştir. Katolikler ve Ortodokslar bu toplantıya davet edilmemişlerdir. Toplantının sonunda, bir İngiliz Metodist, Katoliklerin ve Ortodoksların da bulunacağı bir toplantıyı sabırsızlıkla beklediğini belirten bir konuşma yapmıştır. Toplantı sonunda meydana getirilen raporda, Hıristiyan olmayan her ülkede sadece bir Kilise'nin yayılması gerektiği hususunda ısrar edilmiştir.⁽²⁷⁾ Bu toplantının en somut sonucu, uluslararası ve misyonerlerarası işbirliğini sağlayacak daimi bir komisyonun kurulmasına karar verilmesi olmuştur. Kurulan komisyonun başkanlığına, Amerikan J. R. Mott, sekreterliğine de İngiliz J. H. Oldham getirilmiştir.⁽²⁸⁾ Bu toplantıda, Hıristiyanların birliği, ilk defa gözle görülür bir biçimde ortaya çıkmıştır.⁽²⁹⁾

Kurulan bu komisyon hemen işe başlamıştır. Hıristiyanların birleşmesi konusunda tartışmak amacıyla, bütün kiliselerin katılacağı bir toplantı düzenleyebilmek için dünyanın her tarafındaki kiliseler ile temasa geçilmiştir. Ancak, Birinci Dünya Savaşı, Avrupa'daki çalışmalarını sekteye uğratmıştır.⁽³⁰⁾

I. Dünya savaşından dolayı birleşme ile ilgili çalışmalar Avrupa'da devam edememiş ancak, Amerikalılar kendi aralarında çalışmaya devam etmişlerdir. Savaş biter bitmez Amerikalı delegeler Avrupa'ya gelerek Ortodoks kiliseleri ziyaret etmişler ve daha önce tasarlanan konferansa katılacaklarını teyit ettirmişlerdir. Onlar, Roma'ya da giderek, Papa'dan konferansa temsilci göndermesini istemişlerdir. Ancak bu davet, Papa tarafından kesin olarak reddedilmiştir. 1920'de, Cenevre'de bir hazırlık toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıya katılım istenilen sayıda olmamıştır. Bu yüzden istenilen ölçüde katılımın olacağı bir toplantının planları yapılmaya başlanmıştır.⁽³¹⁾

(26) Jean Comby, Pour Lire L'Histoire de L'Eglise, du XVe au XXe Siècle, Edition du Cerf, Paris 1986, 185-186.

(27) Bkz. Comby, 185

(28) Barot, 39.

(29) Karl-Josef Kuschel, "Dünya Dinleri Parlamentosu", Evrensel Bir Ahlaka Doğru, Ankara 1995, 87

(30) Barot, 39-40.

(31) Barot, 41.

1920'de Cenevre'de yapılması planlanan toplantı, 1927'de Lozan'da yapılmıştır. "İman ve Kuruluş (Constitution)" adıyla yapılan toplantıya 108 Kiliseden 400 delege katılmıştır. Bu toplantıda, birliğin nasıl sağlanabileceği ve nasıl bir teşekkül kurulacağı konusunda tekrar düşünülmesine ve bu fikirlerin kamuoyuna maledilmesine karar verilmiştir. Ancak Ortodokslar, toplantı raporlarındaki fikirlerin temelsiz ve zamanından önce ortaya sürülmüş olarak görmüşlerdir. Onlar, kendi kilise öğretilerine bağlı kalmak kaygısıyla, her raporun arkasından, kendi açılarından çekincelerini bildiren bir deklarasyon yayınlama kararı almışlardır.⁽³²⁾ 1937'de Edimburg'da tekrar bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda da nasıl birleşilebileceği konusunda görüşler ileri sürülmüştür.⁽³³⁾

"İman ve Kuruluş" adıyla yapılan bu toplantılara paralel olarak 1925'te de Stokholm'de, "Pratik Hıristiyanlık Konferansı" adıyla da büyük bir toplantı düzenlenmişti. Natan Söderblom'un önderliğinde yapılan bu konferans, ilk defa Protestanlarla Ortodoksların gerçek olarak işbirliğini sağlamıştır.⁽³⁴⁾

Her ne kadar 1910'da yapılan Protestan Misyoner Konferansı Modern Ökümenik Hareketin başlangıcı olarak kabul ediliyorsa da⁽³⁵⁾ Ortodoksların gayretlerinin de Ökümenik hareketin oluşmasında katkısı olmuştur. İstanbul Patriği, 1920 yılı Ocak ayında, bütün dünya kiliselerine bir mektup göndermiştir.⁽³⁶⁾ İstanbul Patriği, Ökümenik Hareketin oluşmasında önemli etkisi olan bu mektubunda şunları tavsiye etmiştir:

1. Büyük bayramların bütün kiliseler tarafından aynı zamanda kutlanabilmesini sağlayacak tek bir takvim kabul etmek.
2. Başlıca bayramlar münasebetiyle karşılıklı dostluk ve yıllık kutlama mektubu değişimi.
3. Hangi Kilise olursa olsun, kilise temsilcileri arasında geniş münasebetlerin kurulması.
4. İlahiyat hocaları ve okulları arası münasebetlerin kurulması, dergi ve diğer çalışmaların değişimi yapılması.
5. Seminerler arası öğrenci değişiminde bulunulması.
6. Bütün kiliseleri ilgidiren sorunların etüdü için, Hıristiyanların tamamını kucaklayan Konferanslar tertip edilmesi.

(32) Barot,42

(33) Barot, 45.

(34) Barot, 44.

(35) Beaupère,17.

(36) Thomas Michel, Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş, Ohan Basımevi, İstanbul 1992, 113.

7. Seminerlerde ve kitaplarda yansız tarihî etüdler yapılması ve farklı doktrinlerde derinleşilmesi.

8. Farklı kiliselerin pratikleri ve adetlerine karşılıklı saygı gösterilmesi.

9. Yabancı bir ülkede ölen başka bir mezhebe mensup bir inanan için şapellerde, mezarlıklarda, cenaze törenlerinde ve defnetmede hazır bulunulması.

10. Karma evlilikler için kuralların belirlenmesi.

11. Dinî gelişme ve yardımseverlik için yapılan işlerde Kiliselerin karşılıklı yardımlaşma yapması.⁽³⁷⁾

İstanbul Patriği'nin bu mektubundan bir kaç ay sonra, Londra Anglikan Kilisesi Başpiskoposu da bütün dünya kiliselerine birlik için çağrı yapmıştır. Başpiskopos'a göre, görünür bir birliğin sağlanabilmesi için şu dört şartın herkes tarafından kabul edilmesi gerekir:

1. **Kutsal Yazılar:** Tanrı tarafından insana vahyedilen yazılı döküman, inancın en son kural ve kriteridir.

2. **İznik'in Sembolü:** Hıristiyan inancının yeterli açıklaması ve havarilerin sembolü, inancın Vaftizle ilgili yeterli açıklamalarıdır.

3. **Sakramentler:** İlahî olarak teşkil edilen Vaftiz ve Evharistia, bütün hayatın aynı vücutta, cemaatta, İsa'da ve onunla olduğunu açıklar.

4. **Ministere:** Kutsal-Ruh'un iç çağrısını, aynı zamanda İsa'nın misyonunu ve bütün vücutlar üzerindeki otoritesine sahip olan Kilise'nin her bölümü tarafından kabul edilen bir Ministere anlayışı.⁽³⁸⁾

Daha önce bahsettiğimiz "İman ve kuruluş" ile "Pratik Hıristiyanlık" konferanslarının temsilcileri biraraya gelerek, "İsa-Masih'in Tanrı ve Kurtarıcı olduğunu tasdik eden" bütün kiliselerin üye olabileceği bir konsey meydana getirebilmek için proje yaptılar. 1939'da yeni meydana getirilen kuruluşun geçici komitesi Saint-Germain-en-Laye'de bir toplantı yaptı. Başkan İngiltere'den d'York Temple, başkan yardımcılarını Fransa'dan Marc Boegner, A.B.D'den John R. Mott ve Yunanistan'dan Germanos idi. Konseyin kurulması için 1941'de toplama kararı alındı, ancak İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine 1948'e kadar toplanılamadı.⁽³⁹⁾ Nihayet, 22 Ağustos 1948'de Amsterdam'da yapılan toplantıda, Ökumenik Kiliseler Konseyi'nin resmen kurulduğu açıklandı.⁽⁴⁰⁾

(37) Beaupère, 19.

(38) Beaupère, 21.

(39) Barot, 48-49.

(40) Gavalda, 27; Barot, 50; Frost, 20; Beaupère, 28.

Amsterdam toplantısında Ökumenik Kiliseler Konseyi'nin kurulduğunu resmen açıklayan Pastör Marc Boegner, Konsey'in Tek Kilise, ayrı Kilise veya Süper-Kilise olmadığını, bunun, İsa-Mesih'i Tanrı ve Kurtarıcı kabul eden kardeş kiliselerin kardeşlik konseyi olduğunu açıkladı.⁽⁴¹⁾ Bu toplantının adı "Dünyanın Düzensizliği ve Tanrı'nın Niyeti" oldu.⁽⁴²⁾ Bu toplantı ile Konsey, dünyada Ökumenizm konusunda hizmet veren başlıca müessese olma statüsü kazanmış oldu.⁽⁴³⁾ Bu toplantıda Konsey'in temel aldığı esas şöyle belirtildi: "Ökumenik Kiliseler Konseyi, Efendimiz İsa-Mesih'i Tanrı ve Kurtarıcı kabul eden kiliselerin bir kardeşlik kuruluşudur."⁽⁴⁴⁾ Bu husus, aynı zamanda bu Konsey'e katılmak isteyen kiliseler için kabul edilmesi gereken ilke olarak benimsendi.⁽⁴⁵⁾

Amsterdam toplantısından sonra Konsey, 1991 yılına kadar bir çok toplantı yaptı. 14-31 Ağustos 1954'te Evaston'da yapılan toplantıya 48 ülkeden 163 delege katıldı. Toplantının adı, "İsa, Dünyanın Umudu" oldu.⁽⁴⁶⁾

Ökumenik Kiliseler Konseyi'nin 18 Kasım 6 Aralık 1961 tarihinde Yeni-Delhi'de yaptığı toplantı, ökumenik harekete önemli ölçüde katkı sağladı. Toplantıya Katolik Kilisesinden 5 gözlemci katıldı. Ayrıca, başta Rus, Bulgaristan, Polonya ve Romanya Ortodoks Kiliseler olmak üzere 23 kilise daha Ökumenik Kiliseler Konseyine üye oldu. Böylelikle, Katolik Romen Kilisesi hariç, Hıristiyanların büyük çoğunluğu bu hareketin üyesi oldu. Ortodokslar, bu toplantıdan sonra, artık ayrı olarak toplantı sonrası açıklaması yapmamaya karar verdiler.⁽⁴⁷⁾

Yeni-Delhi toplantısında, doktrinel temel, tekrar ele alındı. Bu temel, önceki gibi sadece Kristolojik olarak değil, aynı zamanda Teslis ile ilgili (Trinitar) olarak tesbit edildi ve şöyle belirtildi: "Ökumenik Kiliseler Konseyi, İsa-Mesih'in Kutsal Yazılara göre, Tanrı ve Kurtarıcı olduğunu itiraf eden ve tek Tanrı Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un zaferi için içlerinden gelen Tanrı ilhamına ortak cevap vermeye çaba sarfeden kiliselerin kardeşlik kuruluşudur."⁽⁴⁸⁾

Ökumenik Kiliseler Konseyi'nin 4. toplantısı, 1968'de Upsala'da yapıldı. Bu toplantıya 224 kilise katıldı ve mezheplerarası diyalogun dönüp dolaşp

(41) P. Michalon, "Le Parcours du C. Œ. E", Unite Chretienne, Lyon, Fevrier 1991, 12.

(42) Paul Conord, Brève Histoire de L'Œcuménisme, Collection "Les Berger et Les Mages", Paris 1958, 101-102.

(43) Frost, 20.

(44) Barot, 54.

(45) Barot, 55.

(46) Michalon, 13.

(47) Frost, 22.

(48) Frost, 21.

aynı noktaya gelmemesi için uluslararası meselelerle, sosyo-kültürel düzenle ilgilenmek gerektiği kararlaştırıldı.⁽⁴⁹⁾

Ökumenik Kiliseler Konseyi'nin 1975 yılında Nairobi'de (Kenya) yaptığı toplantıya 286 kilise katıldı. bu toplantı, Cakarta'da (Endonezya) yapılmak istenmişti ancak Müslümanların itirazı üzerine orada yapılamadı.⁽⁵⁰⁾ Ökumenik Kiliseler Konseyi toplantılarına ilk defa bir Müslüman, bir Yahudi, bir Budist, bir Hindu ve bir Sih davet edildi.⁽⁵¹⁾ Ökumenik Kiliseler Konseyi, 1983'te Kanada'da ve 1991'de de Avusturalya'da da toplantı yaptı.

4- Ökumenik Hareket ve Katolik Kilisesi

Katolik Kilisesi, 1959 yılına kadar Ökumenik Harekete daima karşı olmuştur. Katolik Kilisesi'nin birlik anlayışı, Protestanların ve Ortodoksların anlayışından tamamen farklı idi. Katoliklere göre birlik, Bir, Kutsal (Saint), Apostolik, Katolik ve Romen olan Kilise'ye dönmektir. Birlik, İsa'nın planına cevap vermek demektir. İsa'nın planına da en uygunu Katolik Kilisesi'dir.⁽⁵²⁾

Daha önce bahsi geçen 1910 Edimburg toplantısında teşkil edilen devam ettirme komitesi temsilcileri, Birinci Dünya Savaşından sonra Roma'ya giderek, 1920'de yapılması tasarlanan toplantıya Katolik Kilisesi'nin de temsilci göndermesini istemişlerdir. Ancak, onların bu teklifi Papa tarafından kesinlikle reddedilmiştir.⁽⁵³⁾ Üstelik Papalık, 1928'de bir (Ansiklik) genelge (Mortalium Animos) yayınlayarak, birleşmenin tek ve gerçek kilise olan Katolik Kilisesi'nde olacağını ve her türlü Ökumenik çalışmaya Katoliklerin katılmasının yasaklandığını açıklamıştır.⁽⁵⁴⁾

1949'da, Papalık, yayınladığı bir genelge ile tavrında çok hafif bir değişiklik yapmıştır. Bu genelgede, Katolik Kilisesi mensuplarının her türlü Ökumenik faaliyete iştirakinin yasak olduğu teyid edilmesine rağmen, Ökumenizm, Roma'nın bir özlemi gibi ele alınmıştır. Ancak, bu özlem, diğerlerinin "Gerçek Kilise"ye dönüşü şeklinde tezahür etmiştir.⁽⁵⁵⁾

Ökumenik Hareket geliştikçe ve Hıristiyan kamuoyuna maloldukça, Katolik Kilisesi'nin durumu da zorlaşmaya başlamıştır. Hıristiyanların birleşme gayretleri karşısında Katolik Kilisesi'nin ördüğü duvarı daha fazla muhafaza

(49) Frost, 22.

(50) Frost, 23.

(51) Michalon, 14.

(52) Gavalda, 80.

(53) Barot, 40-41.

(54) Beaupère, 42.

(55) Gavalda, 86.

edebilmesi iyice güçleşmiştir. Bu tavrını kendi mensuplarına bile izah edemez hale gelmiştir. Bundan dolayı, Katolik Kilisesi 1950'de tekrar bir genelge (Ecclesia Catholica) yayınladı. Bu genelgede, diğer Hıristiyanların bir an önce Katolik Kilisesi'ne dönmeleri isteniyordu, ancak bu defa mantalite değişmişti. Diğer Hıristiyanlardan "ayrı kardeşler" olarak bahsediliyordu. Ayrıca, Katoliklerin, önceden izin almaları şartıyla katolik olmayanlarla bir araya gelerek ortak çalışmalarına ve onlarla birlikte "Babamız" kelimesini kullanmalarına müsaade ediliyordu. Ancak, bu yumuşamaya rağmen, Ökumenik Konsey'in 1954 yılında Evanston'da yaptığı toplantıya, Katolik Kilisesi mensuplarının katılmaları Şikago Başpiskoposu tarafından yasaklanmıştır.⁽⁵⁶⁾

Katoliklerin şahsî olarak da Ökumenik faaliyetlere katılması yasak olmasına rağmen, bir çok Katolik, Ökumenik konulara eğiliminin zorunlu olduğuna inanarak kendi etraflarında bir gurup meydana getirerek çalışmalara başlamıştır. P. Yves Congar, özel statüde, Katolik olmayanlarla toplantılar düzenlemiştir. Abbe Couturier, kendi anlayışına göre Ökumenik faaliyetler yapmaya başlamıştır. Ona göre, o gün, diğer Hıristiyanlarla birlikte olmanın tek yolu ortak dua etmektir ve o da bu yüzden, faaliyetlerini ortak duaya hasretti.⁽⁵⁷⁾ Hatta bazı Katolikler, ayrılma suçunun sadece Protestanlarda olmadığını ve Katolik Kilisesinin de en az onlar kadar suçlu olduğuna dair fikirler serdetmeye başladı. Mesela Karl Adam, bu fikirleri dile getirdiği gibi, daha da ileri giderek Katolik Kilisesinin bekarlık anlayışını gözden geçirerek, Katolik olacak Pastörlerin durumlarını muhafaza etmelerine imkan verilmesini istedi.⁽⁵⁸⁾

Katolik Kilisesinin tavrı, Papa XXIII. Jean'ın II. Vatikan Konsili'nin açılışında yaptığı konuşma ile tamamen değişti. Papa, yaptığı bu konuşmada, ayrı cemaatlerin birleşmesi konusunda çare aramak için çalışma yapmanın gerekliliği üzerinde durdu. Papa'nın bu açıklamasından çok az bir süre sonra, II. Vatikan Konsili'ne, gözlemci olarak Katolik olmayan Kiliselerin de temsilci göndermesi için davet gönderildi. Bu Konsile, Ökumenik Kiliseler Konseyi de temsilci gönderdi.⁽⁵⁹⁾ 1960 yılında da Vatikan'da, "Hıristiyanların Birliği İçin Sekreteryâ" kuruldu.⁽⁶⁰⁾

Katolik Kilisesi, 1961'de Yeni-Delhi'de yapılan Ökumenik Kiliseler Konseyi'nin toplantısına, vâkî davet üzerine beş gözlemci gönderdi. Ayrıca Papa,

(56) Barot, 101-102.

(57) Barot, 101-103.

(58) Gavalda, 90.

(59) Barot, 105-106

(60) Beaupère, 42.

aa. Uluslararası Hıristiyan Kiliseler Konseyi

1948'de kurulan ve genel sekreteri Pastör Mc Intire olan bu kuruluş, amacının ne olduğunu ve Ökumenik Konsey'e niçin karşı çıktığını şu şekilde açıklıyor: Bu konseyin görevi, Ökumenik konsey'in hatalarını ve tehlikelerini ortaya koymaktır. Bunun için Ökumenik Konsey'le meşru her vasıtayı kullanarak itiraz edecektir. Uluslararası Konsey'in ideali, İsa'da birliği sağlamaktır. Önemli olan, sayının çok olmasını sağlamak değil, Kutsal Kitap'a bağlılıktır. Onlara göre Ökumenik Konsey, Yuhanna XVII/21'deki "onlar bir olsunlar" sözündeki "onlar" kelimesini yanlış tefsir ediyorlar. Buradaki "onlar" kelimesi, Hıristiyanlık cılasıyla cıalananmış olanları değil, gerçek Hıristiyanları kastediyor.⁽⁶⁸⁾

ab. Dünya Evanjelik Federasyonu

1963'te kurulan ve Uluslararası Hıristiyan Kiliseler Konseyi'ni siyasete bulaşmakla ve Amerikan etkisi altında kalmakla suçlayan Dünya Evanjelik Federasyonu, Ökumenik Konsey'in dışında kalmakla beraber üye olmasına da karşı çıkmıyor. Ancak onların istediği, Ökumenik Konsey'in bütün mezheplerin eşit olarak hak sahibi olduğu ve tartıştığı bir karakterde olmasıdır.⁽⁶⁹⁾

b. Liberaller

Teolojik olarak Fundementalistlere tamamen zıt olan Liberaller, Ökumenik Konsey'in "Teslis"i baz almasına itiraz ediyorlar. Onlar, İsa'yı bir peygamber ve örnek alınacak bir Efendi olarak görüyorlar. Onun Tanrı ve Kurtarıcı olarak tanınmasını; ölümünün Kurtarıcılığını kabul etmiyorlar. Onlar da Fundementalistler gibi, Ökumenik Konsey'in "yüksek-kilise" olması endişesini taşıyorlar. Ayrıca onlar, Ökumenik Konsey'de Anglikan ve Ortodok etkisinden rahatsız oluyorlar. Hıristiyanların birliğinin görünür şekilde olmasına da fazla önem vermiyorlar.⁽⁷⁰⁾

(68) Barot, 118-120.

(69) Bkz. Frost, 33-34; Barot, 119-120.

(70) Bkz. Barot, 120.